

קיימות וקהילה – פעולה לגיל תיכון

מטרות

1. המשגת הקיימות על בסיס הקשר החיובי בין כלכלה-חברה-סביבה.
2. יצירת הקשר הרעיוני בין קיימות לבין פיתוח החברה והקהילה.
3. פיתוח העיסוק בקיימות ככלי לחיזוק המרקם החברתי ולאחריות על האחר.
4. הכרות עם התנסויות שונות בתחום הקיימות, שאפשר ליישם ביישוב שלנו.

ציוד:

- מדבקות בשלושה צבעים שעליהן כתוב "חיובי", "שלילי", "אדיש", בכפולות של 8 מסוג לחניך. טוש ללוח/ טוש ופלקט.
- נספח א'- פתקים כלכלה/חברה/סביבה שלושה מכל סוג
- נספח ב'- תמונות של תופעות
- נספח ג'- הגדרה לקיימות
- נספחים ד'-ו' עבודה בזוגות
- נספח ח'- ציטוט של נערה

חלק א'-קיימות = כלכלה + חברה + סביבה (35 דק')

1. **משחק פתיחה 5- דק'**
אמרי: בפעולה הקרובה אנחנו ננסה להבין מה זה קיימות, ומה הקשר בין קיימות לקהילה, ונכיר אופנים שונים שבהם קיימות מייצרת התאגדויות וקהילות, ומהווה במה לאחריות על האחר.

2. **בוחנים את המציאות במשקפי הקיימות (5 דק')**
א. מחלקים לכל חניך פתק אחד מנספח א' – כלכלה/ חברה/ סביבה (כך שבערך כל 5 חניכים יקבלו פתק זהה), ובמתודה הבאה כל חניך צריך להיות אחראי על התחום שהוא קיבל בפתק.
ב. מפזרים בחדר תמונות מנספח ב' של תופעות והחניכים צריכים לבחון אותן על פי התחום שהם קיבלו בפתקים, ולתת מדבקת ציון: שמח/עצוב/אדיש לכל תמונה, ביחס לתחום שלהם, בצבע של הפתק שלהם (כלכלי – אדום, חברתי – כחול, סביבתי – ירוק)

לדוגמה – תו למוצרים "מיוצר בישראל" – הוא חיובי חברתית (לאוכלוסייה בישראל) וחיובי כלכלית (בעיניים ישראליות) ולכן חניכים עם אמת המידה החברתית והכלכלית – יתנו לו ציון שמח. חניכים עם אמת המידה הסביבתית יתנו לו ציון אדיש כי לכאורה אין לו השפעה על הנושא הסביבתי, למרות שלמעשה גם מבחינה סביבתית יש עדיפות לייצור מקומי כי נחסכת פליטת פחמן דו חמצני בשינוע מוצרים ממדינה אחת לאחרת ומיבשת אחת לאחרת.

חוזרים למעגל ומשתפים בתוצאות (15 דק')

- ג. למה דירגנו כמו שדירגנו ?
- ד. האם היה קשר בין הדירוגים שנתנו בעלי משקפיים שונים? כלומר משהו קיבל מדבקה אדומה מחייכת וגם מדבקה כחולה/ירוקה מחייכת? לאיזה דברים? למה?
- ה. האם היו שוניויות בין הדירוגים שנתנו בעלי משקפיים שונים? כלומר משהו קיבל מדבקה ירוקה מחייכת אבל מדבקה כחולה/אדומה עצובה? לאיזה דברים? למה?

3. הגדרה לקיימות (10 דק')

- א. מי מכיר את המושג קיימות?
- ב. מה ההגדרה לקיימות ?

חושפים פלקט עם ההגדרה שלנו לקיימות בנספח ג', מקריאים ומסבירים

- ג. מה ההגדרה של קיימות מוסיפה לנו?
- ד. מה הדגשים שבאים לידי ביטוי בהגדרה הזו?

למדריך – ההגדרה הזו של קיימות מחזקת את הקשר הבלתי נפרד בין הכלכלה לחברה לסביבה. אי אפשר לבחון מעשה מבלי להסתכל עליו מכמה זוויות בו זמנית, ויש חשיבות לבחון אותו מהפן הכלכלי, מהפן הסביבתי, ומהפן החברתי – בעת ובעונה אחת. מעשה ששומר על הסביבה אבל פוגע בחלשים או באדם העובד – הוא לא הדבר שאותו אנחנו מחפשים. מעשה חיובי בפן החברתי והסביבתי אבל שאין לו כדאיות כלכלית – לא יוכל באמת להתקיים לאורך זמן. מעשה חיובי בהשפעתו החברתית והכלכלית שפוגע בסביבה – גם הוא לא רצוי לנו. תפקידנו הוא להאיר כל הזמן את שלושת המבעים האלו, ולבחון באופן ביקורתי כל מעשה דרך שלושת המשקפיים האלו.

חלק ב' - קיימות בונה את החברה (50 דק')

4. **קיימות יוצרת קהילה** - עוברים בזוגות בתערוכת דוגמאות של קיימות – ועל כל אחד מהדברים הזוג צריך לכתוב מה קורה בין האנשים, מה הפעילות עושה בין האנשים: (10 דק')
 - א. מחאת האקלים - נספח ד'
 - ב. גינה קהילתית – נספח ה'
 - ג. כלכלה מקומית – נספח ו'

דיון (20 דק')

- משתפים – מה הפעילויות בתחום הקיימות יוצרות בקהילה?
- מה המוטיבציות שמניעות אנשים לפעילויות כאלה?
- האם פעולה במציאות ואקטיביזם חשובים בעיניכם כבני נוער?
- מכירים התנסויות כאלה נוספות? תספרו על ההשפעות החברתיות שלהן. הייתם רוצים ליצור התנסויות כאלה?

5. **קוראים ציטוט מתוך כתבה על בני נוער ממחאת האקלים** – נספח ח'

דיון: (20 דק')

- מה היא אומרת? מה הקשר שהיא קושרת בין קיימות לבין התפתחות התודעה והמסגרות החברתיות?
- מכירים דוגמאות נוספות לקשר כזה?
- מה הקטע הזה מוסיף לנו לחיבור שבין קיימות לקהילה?

6. **סיכום** – הכרנו היום את המושג קיימות, את החשיבות של לבחון מעשה דרך כמה משקפיים שונים – הכלכלי, הסביבתי והחברתי – במקביל, ופגשנו דוגמאות שונות למעשים שיכולים לחזק את המרקם החברתי תוך שהם מרחיבים את האחריות על האחר ושומרים על הסביבה. כמו שאלון כתב-המאבקים האלה קשורים. אני מקווה שהמושגים והרעיונות שפגשנו היום יוכלו לשמש אותנו במעשה המשותף שלנו בקן וביישוב. אם תרצו להוביל את המאבק הזה בתוך הקן והיישוב אני כאן בשבילכם.

כלכלה - באחריותך לבחון את כל ההצעות דרך המשקפיים הכלכליים -

- האם ההצעה חסכונית בכסף או בזבזנית?
- האם ההצעה זולה ואפשרית לרבים או יקרה ואפשרית למעטים?
- מי יהיו האנשים/גופים שירוויחו כלכלית מההצעה הזו אם תתממש?

חברה - באחריותך לבחון את כל ההצעות דרך המשקפיים החברתיים -

- האם ההצעה מגבירה את השוויון בחברה? מיטיבה עם האוכלוסיות החלשות ומסייעת להן, או מחזקת את האוכלוסיות החזקות ומחלישה את האוכלוסיות החלשות?
- האם ההצעה מפתחת את האחריות החברתית של האדם על זולתו, של החברה על עצמה?
- האם ההצעה מחזקת את המרקם החברתי או מחלישה אותו?
- האם ההצעה מייצרת מקומות עבודה חדשים או תגביר את האבטלה?
- האם הפעולה תחזק כלכלות מקומיות או תחליש אותן?

סביבה - באחריותך לבחון את כל ההצעות דרך המשקפיים הסביבתיים -

- האם ההצעה שומרת על הסביבה (הטבע, בעלי החיים, המים, האוויר) או פוגעת בה?
- האם ההצעה מגבירה את ההשפעה השלילית של האדם על הסביבה (פליטת פחמן דו חמצני, בירוא יערות ושטחים ירוקים, השלכת פסולת, פגיעה במגוון בעלי החיים, שימוש נרחב במים מתוקים) או שהיא תחזק את ההשפעה החיובית של האדם על הסביבה (ספיחת פחמן דו חמצני, נטיעת צמחים ויערות, מיחזור וצמצום פסולת, שמירה על מגוון ביולוגי, שימוש במעט מים מתוקים)?

תו סחר הוגן

**מעיד על כך שלא נוצלו עובדים בתהליך
ייצור המוצר**

תו לא נוסה על בעלי חיים וללא מרכיבים מהחי
מעיד על כך שבתהליך היצור לא השתמשו בחומרים
מהחי ולא ביצעו ניסויים בבעלי חיים

תו מיוצר בישראל

**מעיד על כך שהמוצר יוצר בישראל ולא
יובא ממדינה אחרת**

שימוש בכלים חד פעמיים

ייצור בגדים במדינות אסיה בתנאים מסכני חיים וניצול

מניין ההרוגים מקריסת בניין מפעלי הבגדים בבנגלדש
עלה ל-1,000

התמוטטות הבניין, בו היו מתפרות שייצרו בגדים עבור חברות מערביות, בהן מננו, בנטון, ג'י.סי. פני
ופרימארק, הוא האסון התעשייתי החמור בתולדות המדינה

סוכנות הידיעות |
17:31 10.05.2013

סגירת מפעלי ייצור

בישראל

מפעל מגבות ערד נסגר; 180 עובדים פוטרו

חודשיים לאחר סגירת המפעל של "ערד תעשיות טקסטיל" במגדל העמק - החברה החליטה לסגור גם קו הייצור בערד ולפטר את העובדים המועסקים בו. החברה: הסיבה היא עלויות הייצור הגבוהות בישראל. בענף מעריכים: הייצור במפעלי מגבות ערד עבר לירדן

WE BUY THINGS WE DON'T NEED
WITH MONEY WE DON'T HAVE
TO IMPRESS PEOPLE WE DON'T LIKE.

תרבות הצריכה-

"אנחנו קונים דברים שאנחנו לא צריכים, עם כסף שאין לנו, כדי להרשים אנשים שאנחנו לא אוהבים".

(מתוך הסרט מועדון קרב)

אנרגיה ירוקה מתחדשת -

פאנלים סולריים (פוטו -וולטאיים), טורבינות רוח

קיימות (Sustainability) במובנה הרחב היא היכולת להמשיך לקיים תהליך או מצב לאורך זמן. באקולוגיה, מערכת בת קיימא היא מערכת שהמגוון הביולוגי שלה ופוריותה נשמרים לאורך זמן. ביצות ויערות בוגרים ובריאים הם דוגמאות למערכות ביולוגיות בנות קיימא. בשביל בני האדם, קיימות היא הפוטנציאל לחיים של רווחה בטווח הרחוק, מבחינה סביבתית, כלכלית וחברתית.

חברה בת קיימא-

חברה צודקת ומלוכדת, המורכבת מכלכלה חסונה ודמוקרטיה, וסביבה יצרנית ובריאה לכל תושביה, שמתנהלת באופן שיאפשר סביבה תומכת חיים גם לדורות הבאים. מבוססת על אורח חיים הוגן, המקדם שוויון, סובלנות ושלוש.

מחאת הנוער למאבק במשבר האקלים

"הראשונים שירגישו את משבר האקלים הן האוכלוסיות המוחלשות בחברה ומדינות עולם שלישי. אותם אנשים שלא יכולים להרשות לעצמם מסיכות נגד זיהום האוויר, שלא יכולים להפעיל את המזון כדי להדחיק את ההתחממות, שלא יכולים לשלם יותר עבור המזון כשהמחירים יעלו, שלא יכולים לקנות בית על ההר כשערי החוף יוצפו, שלא יוכלו להתאושש מהשריפות, הצונאמי ואסונות הטבע האחרים שיפקדו את ביתם. את החיים שלהם אנו מקריבים כשאנחנו לא פועלים כנגד משבר האקלים.

בתור תנועה הדוגלת בשוויון ערך האדם עלינו להתעורר עכשיו, גם כשהאסונות עוד לא ממש בפתח דלתינו.

אנחנו יכולים להמשיך בעשייה שלנו כרגיל ולהשמיד את עצמנו ואת משאבי כדור הארץ בתוך עשרות בודדות של שנים או שאנחנו יכולים לשנות. לשנות הרגלים, לשנות את הממשלה, לשנות את הנורמות, לשנות מנהגים, לשנות את דרך החיים שלנו."

מתוך קול קורא לחברי וחברות תנועת הנוער העובד והלומד, אלון נמליך, קן זכרון יעקב, אוקטובר 2019

גינות קהילתיות ושכונות מקיימות

פעילות משותפת של תושבים בכפר סבא ושל מחלקת קיימות בעיריה הובילו לחיזוק קשרים בין תושבים בשכונות, למיזמים ופעילויות קהילתיות וחברתיות ולהקמה של גינות קהילתיות בתוך שכונות המגורים להנאת מבוגרים וילדים ולבילוי זמן איכות ביחד בגינה

בשיחות עם תושבים, עולה תרומה משמעותית של הגינות לחיי הקהילה ולפעילויות של ילדים. תושבים המשתתפים בגינות הקהילתיות מעידים שהם יותר מעורבים בקהילה ובסביבה שלהן. הפעילות בגינה מחזקת את תחושת הקשר למקום, את הרגשת הנוחות והדעה החיובית על השכונה ואת הקשר לשכנים במקום. הקשר בין התושבים וזמן האיכות המשותף בא לידי ביטוי גם בפעילויות קהילתיות נוספות כמו אירועים משותפים בחגים, יריד צעצועים, שוק קח-תן ועוד.

למרות שהגינות מניבות שלל ירקות, הגינה לא מיועדת להחליף לחלוטין קניות של ירקות. המטרה העיקרית העולה משיחות עם תושבים היא זמן איכות עם המשפחה, למידה, להתחבר לאדמה, ללמד את הילדים להעריך את האדמה ואת גידול הירקות, לחוות את האפשרויות ולהנות מפעילות קהילתית עשירה. "פה זאת גם גינה של הילדים והירקות שמוגשים לשולחן הם שלהם. הם גידלו והם מאוד נהנים מזה."

< עידוד עסקים מקומיים

- **הפקת אלפון של בעלי המקצוע בשכונה**
פרויקט שמתאים לשכונה עירונית גדולה. ניתן להרחיב את האלפון או לבסס אותו על עסקים ביתיים, אומנים מקומיים ועוד. דוגמה: פרויקט כזה נעשה בקריית שלום בתל אביב.
- **שוק מזון שכונתי**
מרכז קיימות מקומי יכול ליצור מרחב למכירת תוצרת מגינון מקומי ומוצרי מזון מעסקים חברתיים ועסקים ביתיים של תושבי השכונה.

קפה רינגבלום, מודל לעסק חברתי מקומי

- **ירידי אומנים מקומיים**
ירידים תקופתיים לקראת חגים הם דרך לעודד רכישת מתנות שתתרום לכלכלה המקומית. ניתן לשלב ביריד סדנאות ליצירה, שוק החלפת מתנות ועוד.
- **בית קפה שכונתי**
בשכונה בה יש ביקוש לעסק מסוג זה הוא יכול להוות מקור הכנסה עבור מרכז הקיימות המקומי. בשכונה בה קיים בית קפה עצמאי, המרכז יכול לאמץ אותו, לרכוש ממנו כיבוד לאירועים ולתכנן פעילויות עם תרומה הדדית. בית קפה שכונתי יכול להיות צרכן של תוצרת ומזון מקומיים ואף להוות מוקד מכירה לעבודות יד ומוצרים של תושבי השכונה. דוגמאות:
[קפה רינגבלום בבאר שבע והבר-קיימא בתל אביב.](#)
- **המכולת השכונתית**
מכולות עצמאיות מתקשות לעמוד בתחרות עם הסופרמרקטים הענקיים והרשתות הגדולות. אם קיימת מכולת עצמאית בשכונה חשוב שתהווה שותפה לפעילות המרכז על ידי מכירת מוצרים ידידותיים לסביבה, מוצרי מזון אורגני, מוצרים המיוצרים בשכונה ועוד. במקום בו אין מכולת שכונתית, או שזו נמצאת בקשיים כלכליים, קואופרטיב צרכנים יכול להפעיל מכולת כעסק חברתי.

"הנוער מתחיל להתעורר. ילדים שלא ידעו על קיום התנועה שלנו מבינים כמה הנושא חשוב ומתחילים פרויקטים לבד, שומעים עלינו ומתחילים להצטרף. זה מדהים לשמוע על חבר'ה שלוקחים את הדברים לידיים, ואנחנו באים להראות איך זה הגיע לסיטואציה שהנוער לוקח את הדברים לידיים ודואג לעצמו. אנחנו באים לומר ולצעוק שאנשים לא ממשיכים כרגיל. אני לא הולכת לבית ספר כי אני מפחדת ממה שקורה סביבי, אז הגיע הזמן שיעשו מעבר למה שעושים עכשיו. חלק מהדרישות שלנו הן שהתוכן הזה, שאני גיליתי עליו דרך תנועת הנוער שלי, יגיע דרך בית הספר שלי. אני כל הזמן בעיסוק איך לגרום להנהלה לתמוך בנו בבית הספר. זה מאבק תמידי והוא חובה לדעתי, כי זה מה שישפיע עלינו. אם בבית ספר מלמדים אותי ידע להמשך, אם אני לא אשמע על המשבר הזה - לא יהיה לי המשך".

נועה סלע (15), פעילה בתנועת המחאה *strike4future* למאבק במשבר האקלים

